

A 1668/medborger**Afgreiðsla** Norræna velferðarnefndin**Nefndarálit norrænu velferðarnefndarinnar um
þingmannatillögu um borgararéttindi á Norðurlöndum****Tillögur**

Norræna velferðarnefndin leggur til að

Norðurlandaráð beini tilmælum til ríkisstjórna Norðurlandanna um

að innleiða gagnkvæma viðurkenningu á rafrænum skilríkjum á Norðurlöndum;

að tryggja að þjóðskráryfirvöld í norrænu löndunum viðurkenni skilríki íbúa frá hinum norrænu löndunum;

að tryggja að rafræn skilríki og rafrænar undirskriftir séu þekktar og viðurkenndar þvert á landamæri svo íbúar Norðurlanda verði hluti af rafrænni menningu þar sem samhæfð kerfi ná til allra sviða samfélagsins og geri sérhverjum íbúa kleift að lifa og starfa í hvaða norræna landi sem er án þess að það kosti sérstaka fyrirhöfn að gera grein fyrir sér.

Norræna velferðarnefndin leggur til að

Norðurlandaráð beini tilmælum til Norrænu ráðherranefndarinnar um

að standa að hringborðsumræðum með bönkum og atvinnulífi í samstarfi við Norðurlandaráð til að ræða notkun kennitalna sem skilyrðis fyrir gerð samninga og til að tryggja að notkun sameiginlegra norrænna rafrænna skilríkja verði eins lipur og unnt er.

Forsaga

Í október 2015 lagði flokkahópur miðjumanna í Norðurlandaráði fram þingmannatillögu um *norræn borgararéttindi*. Í tillögunni er bent á vanda sem íbúar norrænu landanna mæta þegar þeir lifa og starfa þvert á landamæri innan Norðurlanda. Flokkahópur miðjumanna telur að mörg vandamálanna megi leysa með samnorrænum borgararéttindum sem koma til viðbótar ríkisfangi í hverju landi. Í tillögunni var einnig fjallað um innleiðingu norræns kennitölu-/auðkennakerfis.

Flokkahópur miðjumanna vill samræmd Norðurlönd og að komið sé eins fram við alla íbúa norrænu landanna á Norðurlöndum. Þeir eigi að njóta sömu réttinda og bera sömu skyldur.

*Tími Norðurlanda er runninn upp - forsendur og möguleikar norrænna borgararéttinda*¹
Í framhaldi af tillögu flokkahóps miðjumanna tók hugveitan Agenda í Finnlandi saman skýrslu þar sem fjallað er um möguleika á að innleiða norræn borgararéttindi. Í skýrslunni er farið yfir það hvað gæti falist í norrænum borgararéttindum, hvernig samstarfi á löggjafarsviði hefur verið háttáð á Norðurlöndum og hvernig mætti haga því og hversu metnaðarfullt norrænt samstarf gæti orðið.

Sten Palmgren nefnir þrjá mismunandi möguleika á innleiðingu norrænna borgararéttinda: Metnaðarfullt líkan um norrænan „heimabyggðarrétt“, samkomulagslíkan og að lokum hagnýtt líkan.

Í *metnaðarfulla líkaninu* yrðu ákveðin grundvallarréttindi tengd við heimabyggðarréttinn, talað er um skilyrðislausan rétt til að búa og dvelja í öllum norrænu löndunum og að geta starfað og notið félagslegra og efnahagslegra réttinda til jafns við ríkisborgara í viðkomandi landi. Einnig gæti kosningaréttur í almennum kosningum tengst norrænum heimabyggðarrétti. Í líkaninu er gert ráð fyrir einhvers konar ríkjasambandi milli norrænu landanna með yfirþjóðlegu ákvarðanavaldi, t.d. þannig að Norðurlandaráð færi með ákvörðunarvald í tilteknum málaflokkum þar sem ráðið gæfi út tilskipanir til aðildarríkjanna um að haga löggjöf á einhvern tiltekinn hátt. Pólitísk forsenda þessa væru einróma ákvarðanir í Norðurlandaráði. Málaflokkar sem lagt er til að heyri undir löggjafarvald Norðurlandaráðs eru vinnumarkaður, fyrirtækjarekstur, menntun og að einhverju leyti félagsleg aðstoð og skattamál. Miklu skiptir hverjir ættu að eiga rétt á að öðlast norræn borgararéttindi og á hvaða grundvelli hægt væri að öðlast borgararéttindi eða veita þau samkvæmt umsókn. Í samræmi við ESB-gerðir og kröfur um jafnræði og bann við mismunun á grundvelli þjóðernis er lagt til að einungis einstaklingar sem eru ríkisborgarar í EES/ESB-ríkjunum og hafa fasta búsetu í norrænu landi gætu öðlast norræn borgararéttindi.

Samkomulagslíkanið byggist á samkomulagi milli norrænu landanna, fyrst og fremst um norræna kennitölu en einnig um aðra þætti sem greiða fyrir frjálsri för einstaklinga og fyrirtækja innan Norðurlanda. Hér er litið á menntun, skattamál, vinnuvernd og félagslega aðstoð sem mikilvæga málaflokka. Lög ESB, sem kveða á um bann við mismunun vegna þjóðernis, setja þó samkomulagi af þessum toga skorður. Þau réttindi sem þó væri hægt að veita ættu að tengjast ríkisfangi í EES/ESB-aðildarríki og fastri búsetu í norrænu landi.

Að endingu er lagt til *hagnýtt líkan* sem byggist á óformlegu norrænu samstarfi án samnings, en að í hverju landi yrðu innleiddar sambærilegar lausnir sem myndu greiða fyrir frjálsri för einstaklinga og fyrirtækja svo komist yrði hjá stjórnsýsluhindrunum. Þetta krefst náins og skilvirks samstarfs bæði á pólitísku stigi og meðal embættismanna. Löndin greini áhrif lagafrumvarpa á frjálsa för á Norðurlöndum og leiti ráða hvert hjá öðru áður en lagabreytingar eru innleiddar.

¹ *Nordens tid är nu, Förutsättningar och möjligheter med ett nordiskt medborgarskap*, Sten Palmgren og Gunnar Wetterberg, Hugveitan Agenda, 2017 - http://www.tankesmedjan.fi/Site/Data/2477/Files/NordensTid_inlaga.pdf

Þessi aðferð er þegar viðhöfð en hana mætti þróa með markvissari hætti. Lögð er áhersla á samstarf um innleiðingu löggjafar og leiðbeiningar stjórnvalda af ýmsum toga, t.d. í skattamálum, varðandi vinnuvernd og félagslegar greiðslur. Hagnýtt samstarf af þessu tagi er einkum mikilvægt þegar tilskipanir ESB eru innleiddar í norrænu löndunum. Það á bæði við um sameiginlega greiningu á kröfum tilskipunarinnar og mismunandi leiðum við að innleiða hana og að sjá til þess að innleiðingin í löndunum verði eins samræmd og unnt er svo komist verði hjá stjórnsýsluhindrunum.

Fyrri áhersla Norðurlandaráðs á kennitölur²

Flokkahópur miðjumanna í Norðurlandaráði vakti þegar á árinu 2009 athygli á því að krafa um landsbundna kennitölu væri stjórnsýsluhindrun þegar Norðurlandabúar dvelja tímabundið í öðru norrænu landi, ekki síst fyrir námsmenn og farandverkamenn sem dvelja skemur en sex mánuði í öðru norrænu landi. Það var bæði vegna þess að í sumum norrænum löndum var föst búseta skilyrði fyrir að fá kennitölu í landinu og vegna þess að ýmsir markaðsaðilar gerðu kennitölu að skilyrði fyrir að stofna bankareikning eða til að fá húsnæði. Samkvæmt norrænum samningum er þó ekki nauðsynlegt að skrá sig hjá þjóðskrá ef dvölin er skemmri en sex mánuðir.

Tillagan var send til umsagnar Vettvangs um stjórnsýsluhindranir og aðila í hverju landi. Yfirleitt voru viðbrögð við tillögunni um að koma á sameiginlegu norrænu kennitölukerfi þau að það væri alltof stór og kostnaðarsöm aðgerð. Því lagði nefndin til að þjóðskrár ríkjanna yrðu betur samræmdar svo að fólk geti notað kennitölu frá heimalandi sínu við tímabundna dvöl í öðru norrænu landi til jafns við kennitölu dvalarlandsins. Einnig var lagt til að Norræna ráðherranefndin gerði úttekt á möguleikum á auðkennakerfi fyrir netverslun til að auðvelda viðskipti yfir landamæri.

Norrænu ríkisstjórnirnar svöruðu því til að hægt væri að fá kennitölu þótt dvöl sé skemmri en sex mánuðir, ekki síst ef viðkomandi einstaklingur er í vinnu, en þá gefa m.a. skattayfirvöld út kennitölu, t.d. í Danmörku. Einnig var lögð áhersla á að kennitala væri ekki lögbundin krafa, t.d. til að geta stofnað bankareikning eða gera leigusamning, og því var það talið ganga of langt að gera það kleift að nota norræna kennitölu í öðru norrænu landi. Enn fremur svaraði Norræna ráðherranefndin því um möguleika á að auðvelda netviðskipti að öryggi neytenda í sambandi við netviðskipti skipti miklu en vegna þess hve reglur í norrænu löndunum eru ólíkar var ekki talið raunhæft að samræma þær til að fara að tilmælunum.

Sjónarmið stjórnvalda í löndunum

Nú eru liðin átta ár frá því að fyrsta tillagan um kennitölur var send í umsagnarferli, því var nýja tillagan send til umsagnar viðeigandi norrænum stjórnvöldum og stofnunum en flestar umsagnanna fela í sér nokkra gagnrýni varðandi tækni, umsýslu og fjármál.

² Nánari upplýsingar sjá mál: *tillgang till personnummer under tillfällig vistelse i ett nordiskt land (notkun kennitölu við tímabundna dvöl í norrænu landi)* í heild á eftirfarandi slóð: <http://www.norden.org/sv/nordiska-raadet/aerenden/a-1470-medborger>

Í **Danmörku** vísa *dómsmálaráðuneytið, útlendinga-, aðlögunar- og húsnæðismálaráðuneytið, félagsmála- og innanríkisráðuneytið og vinnumálaráðuneytið* m.a. til jafnræðisreglu ESB, en í henni felst að í tilvikum þegar reglur ESB um frjálsa för eiga við, megi norrænir ríkisborgarar EKKI njóta betri kjara en ríkisborgarar annarra ESB-ríkja í sömu aðstöðu.

Mennta- og rannsóknarráðuneytið og ráðuneyti um málefni barna, kennslu- og jafnréttismál benda á að kanna þurfi efnahagslegar afleiðingar ef halda eigi áfram með tillöguna.

Í **Finnlandi** vísar *mennta- og menningarmálaráðuneytið* einnig til ESB-reglna um frjálsa för og gildandi samnings um sömu borgararéttindi fyrir norræna ríkisborgara sem sækja æðri menntun í einhverju hinna norrænu landanna, sem þegar veitir norrænum ríkisborgurum jöfn réttindi.

Svæðisstjórn Austur-Finnlands (Östra Finlands Regionförvaltningsverk) leggur áherslu á að ef vinna eigi áfram að þessari tillögu þurfi að gera nánari úttekt á forsendum sameiginlegrar norrænnar þjóðskráningar eða takmarkaðrar skrár yfir persónuupplýsingar til að nýta norræn borgararéttindi að fullu, sem yrði kostnaðarsamt og myndi taka mörg ár.

Lögregluþyrirvöld (Polisstyrelsen) styðja tillöguna um norræn borgararéttindi til viðbótar ríkisfangi í hverju landi og leggja áherslu á mikilvægi norræns samstarfs, vegna almenns orðalags tillögunnar sjá þau sér ekki fært að tjá sig nánar um það.

Í **Noregi** er verið að nútímavæða þjóðskrána og yfirvöld eru því ekki áhugasöm um tillöguna. Enn fremur er vísað til þess að innleiðing sameiginlegs norræns kerfis yrði kostnaðarsamt, umfangsmikið og krefjandi ferli. Þar að auki yrði nauðsynlegt að gera úttekt á tæknilegum, persónuverndarlegum og öðrum réttarfarslegum afleiðingum, og því ekki álitnið raunhæft.

Evrópusambandið

Innan **Evrópusambandsins (ESB)** kveður reglugerð ESB nr. 910/2014 á um rafræn auðkenni yfir landamæri. Reglugerðin gildir innan ESB og í Noregi, á Íslandi, í Lichtenstein og einnig í Sviss sem hefur samið um aðild að reglunum. ESB-reglugerðin felur í sér reglur um rafræn auðkenni yfir landamæri, reglur um traustþjónustu og lagamma fyrir traustþjónustu.

Í daglegu tali eru reglur um rafræn auðkenni og traustþjónustu nefndar eIDAS. Samkvæmt þeim er hverju landi heimilt, en þó ekki skylt, í samstarfi við útgefendur rafrænna auðkenna, að velja að tilkynna rafræn auðkenni sín til ESB svo notendur geti skráð sig inn á stafræna þjónustu annarra landa. Landið velur einnig hvaða markhópar geti fengið slík rafræn skilríki, t.d. borgarar landsins, allir sem hafa kennitölu eða rafræn skilríki af tiltekinni gerð.

Með því að tilkynna sig samkvæmt eIDAS ábyrgist landið að rekja megi tiltekin rafræn skilríki, og þær persónuupplýsingar sem þau vísa í, til aðeins eins einstaklings.

Rafrænu skilríkin eiga að uppfylla fullvissustigið „lágt“, „verulegt“ eða „hátt“ samkvæmt traustreglum eIDAS. Frá 29. september 2018 verður það lögbundin skylda fyrir opinber stjórnvöld að viðurkenna erlend rafræn skilríki á fullvissustiginu „verulegt“ eða „hátt“ samkvæmt eIDAS.³

*Norræn rafræn auðkenni*⁴

Vegna þess að reglur ESB um rafræn auðkenni öðluðust gildi 1. júlí 2016 og vegna kröfu um að frá árinu 2018 skuli viðurkenna eID frá öðrum löndum, gerði Norræna ráðherranefndin úttekt á eID-kerfum norrænu landanna til að auðvelda norræna umræðu um rafræn auðkenni (eID) á grundvelli þess sem líkt er með þeim og ólíkt.

Tor Alvik frá Stafvæðingarstofnuninni (Digitaliseringsstyrelsen) í Noregi, en hann er einn höfundarinnar, tók þátt í fundi Norrænu velferðarnefndarinnar í Ósló í janúar 2017 til að segja frá niðurstöðum úttektarinnar. Alvik útskýrði að vel sé hægt að finna rafræna lausn á þeim vanda sem kemur fram í þingmannatillögunni.

Hann gerði einnig grein fyrir úttekt um stefnumörkun og lagaramma, skipulag, tækni og upplýsingar og segir meðal annars eftirfarandi:

- Innviðir eID í löndunum eru vel skipulagðir, en það skortir norrænar tengingar
- Nýja ESB-reglugerðin (eIDAS) er yfirskipuð og mun ekki sjálfkrafa þvinga fram norræna samræmingu
- Yfirleitt þurfa notendur opinberrar þjónustu, þrátt fyrir viðurkenningu á erlendu eID, einnig að fá auðkenni dvalarlandsins
- Í augnablikinu er erfitt að fá yfirsýn yfir stöðuna í löndunum vegna þess að lagaumhverfi og tækni í löndunum er ólík
- Það skortir norræna samninga um notkun staðla

Niðurstöður skýrslunnar eru þrenn tilmæli:

- Þróa ber frekar „Nordic CIO Forum“ sem skal bera ábyrgð á samstarfsvettvangi og verkefnum sem snerta sameiginlega norræna hagsmuni
- Þróa þarf norrænt tæknisamstarf með verkefnum og úttektum í flestum norrænu landanna
- Þróa þarf og efla stuðning við norræn samstarfsverkefni. Stuðningskerfi fyrir samvinnuverkefni er forsenda samnorrænna verkefna ásamt aðstöðu til að ná saman verkefnisteymum og prófa tæknilausnir.

*Norræn-baltnesk yfirlýsing - Norðurlönd og Eystrasaltsríkin: leiðandi í stafvæðingu*⁵

Á norrænu-baltnesku ráðherraráðstefnunni „Digital North“ þann 25. apríl 2017 samþykktu norrænir og baltneskir ráðherrar sem fara með stafvæðingu í löndunum

³ Kynning á eIDAS, minnisblað frá nefnd um rafræn skilríki, Svíþjóð, 2016-08-19

⁴ *Nordic digital identification (eID), Survey and recommendations for cross border cooperation*, Kjell Hansteen, Jon Ølnes og Tor Alvik, TemaNord 2016:508, Nordic Council of Ministers, 2016

⁵ <http://www.norden.org/sv/nordiska-ministerraadet/samarbetsministrarna-mr-sam/deklarationer/den-nordisk-baltiske-regionen-digitalt-ledende> / <http://www.norden.org/is/norraena-radherranefndin/samstarfsradherrarnir-mr-sam/yfirlisingar/nordurloending-og-eystrasaltsrikin-forystusvaedi-a-svidi-stafrannar-taekni>

sameiginlega norræna-baltneska yfirlýsingu sem setur ramma fyrir norrænt-baltneskt samstarf um stafvæðingu.

Löndin vilja m.a.

- greiða fyrir notkun kennitölu og rafrænna auðkenna svo auðveldara verði að nýta sér þjónustu yfir landamæri
- greiða fyrir frjálsri för og þekkingarmiðlun á sviði upplýsinga- og samskiptatækni (UST)
- efla þróun 5G bæði í þéttbýli og dreifbýli til að ryðja braut fyrir nýja, nýskapandi þjónustu
- kynna svæðið sem nýskapandi og hentugt til að prófa nýjar stafrænar lausnir
- stuðla að verkefnum sem geti gert svæðið leiðandi á heimsvísu, bæði hvað varðar þróun nýrrar tækni og innleiðingu hennar
- styrkja rödd svæðisins á vettvangi ESB og EES-samstarfsins.

Til að fylgja eftir yfirlýsingunni hvetja ráðherrarnir Norrænu ráðherranefndina til að taka þátt í þróun áætlunar um framtíðarfyrirkomulag starfsins, m.a. á grundvelli samstarfs sem þegar er fyrir hendi.

Samstarfsráðherrar Norðurlanda eiga í júní að taka ákvörðun um hvort skipa skuli sérstaka (ad-hoc) ráðherranefnd um stafvæðingu.

Upplýsingaþjónustan Halló Norðurlönd - Norræna ráðherranefndin

Anna Sophie Liebst frá upplýsingaþjónustu Norrænu ráðherranefndarinnar Halló Norðurlönd, sem veitir einstaklingum aðstoð og upplýsingar um gildandi norrænar reglur við búferlaflutninga og þegar vinna er stunduð yfir landamæri á Norðurlöndum, gerði nefndinni grein fyrir reglum um ríkisfang og kennitölur á fundinum í Ósló 25. janúar 2017.

Ríkisfang veitir rétt til að kjósa í almennum kosningum og getur falið í sér herskyldu. Í dag er Noregur eina landið á Norðurlöndum sem leyfir ekki tvöfalt ríkisfang, en málið er til skoðunar. Kosningaréttur í almennum kosningum ef búið er í öðru landi er mismunandi milli norrænu landanna. Í Noregi og Svíþjóð er hægt að sækja um að halda kosningarétti eftir 10 ára eða 25 ára búsetu í útlöndum, en í Danmörku glatar einstaklingur kosningarétti ef flutt er frá landinu.

Einstaklingar geta mætt erfiðleikum varðandi *kennitölu* í samskiptum við einkafyrirtæki og sveitarfélög, t.d. ef stofna á bankareikning, kaupa áskriftir (farsímar, líkamsrækt, tryggingar o.s.frv.), sækja um lán til húsnæðiskaupa í útlöndum eða ef þeir sem sækja vinnu yfir landamæri vilja kaupa sér hús í heimalandinu, þegar sótt er um húsnæði og við skráningu barna í skóla. Fyrirtæki geta rekið sig á vandamál þegar gera á ráðningarsamninga, greiða laun eða skrá nýtt starfsfólk í innanhúskerfi ef viðkomandi einstaklingur hefur ekki kennitölu frá viðkomandi landi. Einnig getur verið tímafrekt og flókið að verða sér úti um kennitölu landsins vegna krafna um ýmsa samninga og fjárhag.

Samkvæmt upplýsingum Halló Norðurlanda sækja u.þ.b. 70.000 einstaklingar vinnu yfir landamæri á Norðurlöndum og árið 2015 fluttust 44.500 einstaklingar til annars norræns lands. Það vekur spurningar um hvort nauðsynlegt sé að koma á fót samnorrænu kennitölukerfi sem í raun myndi gagnast u.þ.b. 1% íbúa á Norðurlöndum.

Margar rannsóknir benda til að kostnaðarsamt yrði að koma á fót nýju samnorrænu kennitölukerfi.

Til að greiða fyrir búferlaflutningum og vinnu þvert á landamæri væri betri kostur að einfalda ferlið við að fá kennitölu í öðru norrænu landi, t.d. í gegnum netið/með rafrænum hætti. Hvað kemur í veg fyrir að norrænu löndin geti viðurkennt kennitölu hinna landanna eða tengt kerfin betur? Einnig vaknar sú spurning hvort allir þeir aðilar sem krefjast kennitölu af viðskiptavinum þurfi þess í raun og veru? Það er sérstaklega í Svíþjóð sem margir einkaaðilar fara fram á kennitölu.

Lagt er til að í framtíðinni verði lögð áhersla á stafrænar lausnir, til dæmis sameiginlegt norrænt auðkennakerfi (eID) eða að samnorrænu kennitölukerfi verði komið á smátt og smátt á þann hátt að þegar börn fæðast á Norðurlöndum verði þeim úthlutað norræn kennitala. Að lokum var lagt til að taka upp viðræður við bankana í norrænu löndunum, en það eru þeir sem skapa lausnir á sviði rafrænna auðkenna (eID) á Norðurlöndum.

Sjónarmið Norðurlandaráðs æskunnar

Norðurlandaráð æskunnar samþykkti eftirfarandi yfirlýsingu um hvernig taka beri á þessu máli:

Frjáls för á Norðurlöndum hefur frá upphafi verið eitt af kjarnagildum í norrænu samstarfi, en þó mikið hafi áunnist bæði í norrænu löndunum og í Evrópu varðandi afnám stjórnsýsluhindrana er enn verk að vinna. Þegar ungt fólk á Norðurlöndum vill stunda nám eða starfa í öðru norrænu landi eru hindranirnar enn margar.

Í fljótu bragði virðist auðvelt að flytja til annars norræns lands, en einstaklingar reka sig þó á stjórnsýsluhindranir ef þeir vilja stofna áskrift að síma eða tölvupósti, sækja um háskólavist og í sambandi við heilsugæslu. Það á við um þessi atriði að kennitala landsins er nauðsynlegt skilyrði. Rafræn auðkenni eru notuð í mismiklum mæli í norrænu löndunum. Það getur reynst flókið og tímafrekt að fá kennitölu. Brýnt er að leysa stjórnsýsluhindranirnar núna. Ef greiða á fyrir hreyfanleika ungs fólks á Norðurlöndum verðum við að bregðast við og að mati Norðurlandaráðs æskunnar felst lausnin í samnorrænu kennitölukerfi.

Að mati Norðurlandaráðs æskunnar ber að fagna því að Norðurlandaráð hafi tekið þetta mál til umfjöllunar en lausnin sem lögð er til, þ.e. norrænt rafrænt auðkennakerfi, leysir ekki vandann. Norðurlandaráð æskunnar vonar að brugðist verði við og meiri metnaður lagður í að finna lausnir þvert á landamæri vegna vandamála sem ná yfir landamæri.

Stjórnsýsluhindranahópur Norðurlandaráðs

Norræna velferðarnefndin sló því föstu við upphaf umræðu um þingmannatillöguna að kjarni tillögunnar væri afnám stjórnsýsluhindrana. Því var mikilvægt að leita umsagnar stjórnsýsluhindranahóps Norðurlandaráðs.

Stjórnsýsluhindranahópurinn fjallaði um þingmannatillöguna á fundi sínum 4. apríl 2017 og sagði að í fljótu bragði virtist gagnkvæm viðurkenning rafrænna auðkenna vera rétta leiðin. Kennitala í hefðbundnum skilningi var ekki talin einfaldasta og ódýrasta leiðin til að komast hjá stjórnsýsluhindrunum.

Einnig tóku jafnaðarmenn fram að lögbundnar kröfur séu ekki meginvandinn, heldur kröfur sem bankar, tryggingafélög og aðrir gera. Bent var á að hefðbundið viðhorf til kennitalna sé það sem þarf að breyta.

Að breyta/samræma kennitölukerfin er mjög kostnaðarsamt og ekki sérlega skilvirk aðferð til að leysa stjórnsýsluhindranir. Það ætti að auðvelda þeim að fá samræmingarnúmer/tímabundið skráningarnúmer sem ekki eru búsettir í viðkomandi norrænu landi, en þurfa samt að athafna sig í því samfélagi.

Hægrimmenn veltu fyrir sér hvort ekki mætti fá viðkomandi stjórnvöld til að fara fram á það við bankana að kennitala verði ekki nauðsynleg til að stofna bankareikning.

Flokkahópur vinstri-sósíalista og grænna benti á að ef til þess kæmi að komið yrði á fót nýju kennitölukerfi væri gott ef í því fælust einnig kynjahlutlausar kennitölur. Í dag eru allir skráðir sem annað hvort karl eða kona með kennitölunni.

Samband Norrænu félaganna

27. mars 2017 samþykkti Samband norrænu félaganna (FNF) yfirlýsingu, sem beint var til norrænu ríkisstjórnanna, um að koma á fót samnorrænu rafrænu auðkennakerfi til að auðvelda daglegt líf borgaranna:

„Notkun rafrænna auðkenna (e-ID) krefst þess ekki að kennitalan sé eins alls staðar á Norðurlöndum. Það þarf að vera hægt að tengja upplýsingar um borgarann við grundvallarupplýsingar hvers lands um sína borgara. Upplýsingar má t.d. finna í þjóðskrá, hjá atvinnuleysisstryggingum eða lífeyrissjóðum. Rafræn auðkenni gætu þannig komið í stað kennitölu fyrir borgara sem hefur ekki kennitölu í því landi sem hán býr.

Einfaldara og ódýrara væri að samræma þróun samnorrænna rafrænna auðkenna en að koma á fót samnorrænu kennitölukerfi fyrir alla norræna borgara. Tilskipun ESB um rafræn auðkenni kveður á um að aðildarríkin skuli viðurkenna rafræn auðkenni sem eru gefin út í öðru aðildarríki ESB til jafns við rafræn auðkenni sem gefin eru út í eigin landi.

Rafræn auðkenni eru þegar notuð m.a. í netbönkum og sem lykilorð vegna viðskipta á netinu. Rafræn auðkenni eru lykill að hvers konar fjármagnsflutningum á netinu og

tiltölulega auðvelt væri að aðlaga þau svo þau gildi um öll Norðurlönd ef pólitískur vilji er fyrir hendi.

Ef ekki verður þróað samnorrænt rafrænt auðkennakerfi er hægt að nota rafræn auðkenni hvers lands en forsenda þess er norræn samræming.“

Sjónarmið nefndarinnar

Norrænu velferðarnefndinni er ljóst að það þarf að gera betur ef afnema á stjórnsýsluhindranir á Norðurlöndum. Einhugur ríkir um að auðveldara eigi að vera að flytjast og sækja vinnu yfir landamæri á Norðurlöndum. Auðvelda þarf íbúum daglegt líf.

Meirihluti nefndarinnar kom þó ekki auga á notagildi norrænna borgararéttinda, en kýs að líta svo á að kosningaréttur sé bundinn því landi sem viðkomandi er ríkisborgari í.

Setja má spurningarmerki við það að sveitarfélög og einkarekin fyrirtæki geri kröfur um landsbundna kennitölu sem forsendu þess að einstaklingur geti nýtt sér þjónustu þeirra. Enn fremur er tekið fram að bankarnir, sem eru lykilaðilar hvað varðar þróun stafrænna öryggislausna, taka ekki alltaf tillit til jaðarhópa samfélagsins. Það getur skapað vanda ef ekkert hvetur þá til að þróa víðtækari þjónustu.

Einnig þarf að ríkja gagnkvæmt traust milli þjóðskráryfirvalda á Norðurlöndum svo það verði fyrirhafnarminna að búa og starfa í öðru norrænu landi.

Með rafrænum lausnum ætti að vera hægt að gera það einfaldara að starfa þvert á landamæri á Norðurlöndum. Í öllum norrænu löndunum eru þróuð rafræn auðkennakerfi og því ætti að vera hægt að leysa vandamál sem tengjast rafrænu auðkennakerfi yfir landamæri. ESB-reglur um rafræn auðkenni og traustþjónustu yfir landamæri (eIDAS) verða nú innleiddar, það ættu Norðurlönd að nýta sér og sameinast um innleiðingu nýrra reglna og koma á fót samnorrænu rafrænu auðkennakerfi.

Þegar þróaðar eru stafrænar lausnir er þó mikilvægt að stjórnvöld, bæði frá sjónarmiði viðkomandi lands og norrænu sjónarmiði, telji það enn skyldu sína að vera aðgengileg fyrir þá íbúa sem eiga erfitt með að nálgast rafræna þjónustu svo ekki sé hætt á að þeir fari á mis við réttindi sín.

Enn fremur er að mati nefndarinnar mikilvægt að hefja viðræður við atvinnulíf og banka um hvernig notkun kennitölu er háttáð til að koma í veg fyrir að það verði að stjórnsýsluhindrun. Einnig er mikilvægt að tryggja að sameiginlegar stafrænar lausnir verði bæði öruggar og notendavænar.

Þórshöfn, Færeyjum 28. júní 2017.

Bente Stein Mathisen (H)

Brigitte Klinskov Jerkel (KF)

Christian Juhl (EL)

Jenis av Rana (Mfl.)

Karen J. Klint (S)

Krista Mikkonen (gröna)

Kåre Simensen (A)

Lennart Axelsson (S)

Maria Stockhaus (M)

Mika Raatikainen (saf)

Paula Bieler (SD)

Rikard Larsson (S)

Sivert Haugen Bjørnstad (FrP)

Ulf Leirstein (FrP)